

-ui vinguin de NPP (veg. E. T. C. II, 62-63), ans es comprova que són en majoria els que tenen arrel basca o ibero-basca (hi he afegit després molts més testimonis, que anirem donant a conèixer en l'*Onom. Cat.*). Aquí crec que es tracta de l'arrel basca *zain-* (provinent d'un primitiu *ƷĀNI*) (Mitxelena, *Fon. Vca.*, § 597), que significa 'vigilant, guardià, guaita' i ha donat també el nom de *Sanaüja* (E. T. C. I, 170); allí com a nom primitiu del castell; i també a Açanui n'hi ha gué un, que dominava la vall del poble.

Aciscles, V. Iscles *Acivalls* (a. 979 i 1025), V. *Xuvall Acrevel*, V. *Agrèfull*, *Agrèvel* i *Grafull*

ADA

Ajornem un estudi a fons d'aquest nom, que tenim poc documentat, però val la pena anticipar-ho una mica, perquè fou un antic poble, que ja en els anys 1935-36 recollírem a Maials, anomenat com terme propi, però ignorat en tots els nomenclàtors que hem tingut a l'abast, llavors ja derruïts els edificis i situat entremig de Maials, Llardecans i Aitona. És clar que no té res a veure amb el cast. *Adán* (< *Adam*); tampoc amb l'antic *Adàs* de Cerdanya (avui *Das*), amb una -s que ha de venir de -ç, i que per tant no es pogué perdre. Si -à hi sortís de -an pensariem en l'àrab, però justament per evitar això servirà aquesta nota —i no sols tindrà el mèrit d'assenyalar un nom tan poc conegut—, car n'hi ha una dada antiga amb -ar final: *Adar* citat junt amb *Utxesa* i altres llocs, com aquest, veïns d'Aitona.¹ A la *Gr. Enc. Cat.* ja *Adar* (nota de Cahner).

Serà, doncs, pre-romà? potser en relació amb *Darró* (i la seva variant *Adarró*): ho podem deixar per a millor estudi, quan toqui, a la lletra D-. Però des d'ara, ja convé assenyalar una pista pre-romana bastant certa, amb -r- simple aquesta, que s'ajusta millor al que ens deixa esperar una -r caduca del català. Hi ha, en efecte, dos poblets bessons a Biscaia, agregats d'Orozko, *Adar-goi-ko-a* i *Adar-be-ko-a*: *Adar-goi-ko* ('el de dalt') i *-be-ko* ('l'*Adar* de baix'). Una -ð- es pogué conservar intervocàlica, en català, en territori on l'àrab dominà fins al S. XIII; i aquest *Adar-* té verament femonia euskèrica o ibero-basca.²

¹ És en un doc. relatiu a les Ordes, els Hospitalers sens dubte, p. p. MiretS, en *Templ. Hosp.*, p. 476. Llegim que és de 1752, però crec que es tracta d'una err. (potser 1452 o un altre cent), car va enmig de docs. del S. xv i anteriors. — ² Que ara no cal precisar, si bé recordem vagament un bc. *dardai* 'fletxa, hasta' (Azkue), cf. Mitxelena, *Fon.*, 32n. Altrament, el NP ibèric *Adargina* (*Top. Hesp.* I, 23); el basc *adur* 'bava' (Uhlenbeck, *Vgl. Lautl. d. bk. Dial.* 99)...

L'Adela (Silla), *Adell* (maestr.), V. *Aldalet Adest* r., V. *Merlès*

ADESIG

Encara que no sigui ben bé català, però s'escola a un parell de k. del nostre límit lingüístic, i com que és el nom d'un riu, val la pena de dir-ne uns mots, majorment tractant-se de l'afluent d'un riu ja català, l'Agllí, al qual desaigna per la dreta, provinent de Sornia, centre del Fenolledès. Les geografies franceses en diuen *La Desig*, fent-lo femení, però té raó Pere Vidal en proposar que es rectifici en *l'Adesig*. Res doncs de 'desitjos' ni oc. *deziriers*.

Car hi ha un enllaç etimològic, que almenys pel que fa a l'arrel, és clar i no deixa cap dubte, *L'Adesig*, que corre d'Oest a Est, neix tot just a 10 k. del curs de l'Aude (a uns quinze del límit Nord del Capcir, la conca més alta del gros riu llenguadocià). El nom de l'Aude prové, com és ben sabut, d'ÀTACE; al qual, en aquest, s'ha afegit un sufix hidronímic -ĒGIO- (o almenys -ĒIO-); però com que ja em vaig estendre sobre aquesta terminació i aquest enllaç en el meu estudi de toponomàstica occitana, dels *Br. z. Namenfg.* VIII, 1973, 220, 224n., 225, 259, hi podem remetre sense que calgui afegir-hi més.

Sigui permès al nostre intent d'estalviar el nombre d'articles en la present obra immensa, quan, no presentant un nom substancials problemes, es pugui afegir a un altre de relacionat, donar ací en breus mots l'etimologia del nom del riu Aude, que nascut en la nostra comarca de Capcir, discorre sobretot en terra occitana, vora Carcassona i va a desembocar al peu de Narbona. *Aude* ve de la forma pre-romana (llatinitzada) ATAX/ATĀCIS; havent sofert ATĀCE (= *Ataze*) una metàtesi *Azade* > *Azde*, la z es vocalitzà donant *Aude*, segons la norma fonètica catalana. La forma catalana del Capcir es propagà riu avall, per tot el seu curs.

ADÓ, l'

A primera vista aquest nom pot semblar igual a *La Dou* o *Adou*, nom que es repeteix en desenes de paratges com a designació d'una deu (antic *dou*), font natural o emergència d'aigua. Però encara que ja és arran del Pirineu, i a l'altre vessant, en els parlars rosselonesos, *adou* i *adó* tenen so idèntic, cuitem a descartar-ho. És el nom d'un antic mas, avui sobrevivent en *la Casa Nova de l'Adó*, en el terme de *La Parròquia*, uns 7 k. al SE. de la vila de Ripoll (1953, Ll. XIII, 147): allí ja la ó tancada sona ben distinta de la u, i no hi pot haver confusió amb 'deu', endemés no essent res d'aigua sinó el nom d'un mas. El nom es repeteix ben igual en el *Serrat de l'Adó*, de l'Urgellet, a Coll de Nargó (Ll. XVIII, 62). D'on ve doncs? Vindria d'un NP?, germànic com tants noms de vells masos pirinencs; sembla, però, oposar-s'hi l'ús amb article, aquí i allí, que és justament el que ens feia pensar en un topònim de sentit apefatiu, com 'deu d'aigua', i sembla oposar-se a cercar-hi, p. ex., el NP OTO, OTON. I no obstant *Montadó*, poblet de la Conca, al SE. de Tremp,